

Asia: VN/13995/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n kumoamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luumäen kunta toteaa ensiksi, että perustoimeentulotuen rahoitusvastuun ei tulisi kuulua kunnille enää lainkaan, koska päätösvalta ja maksatus on siirretty Kelalle jo 2017. Kunta ei voi vaikuttaa tuen tarpeeseen sosiaalipalveluita järjestämällä, koska palveluista vastaa 2023 alkaen hyvinvointialue. Rahoitusvastuun tulisi olla hyvinvointialueella, jolla ei nyt ole lainkaan kannustinta vaikuttaa perustoimeentulon tarpeeseen palveluita tarjoamalla.

TE-uudistus 2025 on altistanut kuntatalouden kehityksen entistä enemmän suhdanteille, jotka vaikuttavat työllisyyden kehitykseen. Tämä on 2025 ja 2026 näkynyt työttömyysturvan kuntaosuuden merkittävänä, pääosin ennakoinnattomana kasvuna. Jos myös perustoimeentulotuen laskutus muutetaan reaaliaikaisemmaksi, kuntien talouden suhdanneherkkyys lisääntyy ja ennakointi vaikeutuu. Nykymallissa perustoimeentulon rahoituksen vaikutus valtionosuuteen on ennakoitavissa, koska se perustuu 2 vuoden takaisin toteumiin. Sinänsä reaaliaikainen tieto lisää läpinäkyvyyttä, mutta läpinäkyvyyden hyödyt voivat jäädä vähäisiksi, koska kunta ei tosiasiaa voi hyödyntää tietoja sote- ja työllisyyspalveluiden järjestämisessä. Kunta voi vain välillisesti vaikuttaa ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän koulutustarjontaan, jolla työttömyyttä ja toimeentulotuen tarvetta voitaisiin ehkäistä.

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksella olisi salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa kunnalle sellaisen perustoimeentulotuen hakijan yksilöintiedot, jolle maksettua toimeentulotukea rahoitetaan kunnan varoista. Tietojenluovutusoikeuteen sisältyisi myös tieto tuen hakijalle maksetun perustoimeentulotuen määrästä ja kunnan rahoitusosuus tästä. Kansaneläkelaitos luovuttaisi tiedot liittämällä ne kunnalle lähetettyyn laskuun. Esityksessä arvioidaan, että muutos toimeentulotukiasiakkaan yksityisyyden suojaan jäisi vähäiseksi. Kunnan näkökulmasta näiden

tietojen saaminen on tarpeellista ja lisää Kansaneläkelaitoksen toiminnan läpinäkyvyyttä. Kunnan oikeus käyttää luovutettuja tietoja rajataan laskun tarkastamiseen ja palveluiden kohdentamiseen. Jotta henkilötietojen luovuttamisella voitaisiin oikeasti vaikuttaa palveluihin, tulisi kunnalla olla nimenomainen oikeus luovuttaa tietoja niille tahoille (hyvinvointi-alue, työllisyysalue, ammatillinen koulutus), jotka palvelun järjestäjinä voivat vaikuttaa palveluiden sisältöön ja kohdentumiseen. Vaikutusta yksityisyyden suojaan ja kunnan henkilötietojen käsittelyyn liittyviin velvoitteisiin, kuten rekisterinpitoon, pitäisi arvioida huomattavasti esitettyä perusteellisemmin.

Vaikutusten arviointi on myös muiden ihmisiin kohdistuvien ja yhteiskunnallisten vaikutusten osalta varsin pinnallista. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaikutukset ohitetaan muutamalla lauseella, ja arvioinnissa keskitytään kuntien (epärealistiseen) mahdollisuuteen kohdentaa palveluita eri ryhmille.

Valtionosuusuudistuksen selvityshenkilöt esittivät laskutusmalliin siirtymistä osana valtionosuusjärjestelmän uudistuskokonaisuutta. Valmistelussa tulisi arvioida, miten yksittäinen osauudistus vaikuttaa kokonaisuuden jatkovalmisteluun. Samaan aikaan tämän hallituksen esityksen kanssa lausuttavana on mm. matkailijaveroa koskeva esitys, jonka vaikutus verotulojen tasaukseen on jätetty ratkaisematta ja suhde valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistukseen kokonaan arvioimatta. Pienehköt osauudistukset eivät saa ennalta määritellä kokonaisuudistukseen sisällytettäviä muutoksia.

Kausto-Uski Kaisa
Luumäen kunta